

TVK:n oikeustapauskommentaari 9.11.2022

Vakuutusosoikeus

Diaarinumero 4429:2020

Antopäivä 28.1.2022

Lyhyen ajan päiväraha on vähimmäissuoja vapaa-ajan tapaturmassa

Tiivistelmä

A:lle oli sattunut tapaturma vapaa-ajalla. Vakuutusosoikeus katsoi, että työtapaturma- ja ammattitautilain 60 §:n säännöstä päivärahan vähimmäismäärästä sovelletaan määrättäessä A:lle päiväraha ensimmäisten 28 päivän ajalta vahinkopäivästä lukien sanotun lain 187 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen vapaa-ajan vakuutuksen perusteella. Vakuutusosoikeus hylkäsi vakuutuslaitoksen valituksen.

Taustatiedot

A:lle oli 6.6.2019 sattunut vapaa-ajan tapaturma, jonka johdosta hänelle oli maksettu korvausta vapaa-ajan vakuutuksen perusteella. A:lle oli tapaturman johdosta aiheutunut sairauslomaa ajoille 6. - 13.6.2019 ja 21. - 28.6.2019. A:n työnantaja ei ollut maksanut A:lle sairausajan palkkaa. A:lla ei ollut ollut työansioita tapaturmaa edeltäneiden neljän viikon aikana.

Vakuutuslaitoksen päätös

Vakuutuslaitos katsoi, ettei työtapaturma- ja ammattitautilain perusteella synny korvattavaa ansionmenetystä kyseisille sairauslomajaksoille.

Vakuutuslaitos totesi, että koska A:n työnantaja ei ollut maksanut A:lle sairausajan palkkaa, päivärahan tuli määräytyä sen työansion perusteella, joka vahingoittuneella oli ollut vahinkopäivää edeltävän 28 päivän aikana, tai jos työsuhte oli jatkunut tätä lyhyemmän ajan,

työsuhteen aikana. Selvityksen perusteella A:lla ei kuitenkaan ollut ollut työansioita tapaturmaa edeltäneiden neljän viikon aikana.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisu

A valitti tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan (jäljempänä myös Tamla) ja vaati tapaturman johdosta aiheutuneiden sairauslomajaksojen perusteella päivärahaa 28.6.2019 saakka.

Tamla kumosi vakuutuslaitoksen päätöksen siltä osin kuin A:lta oli evätty päiväraha ja palautti asian tältä osin vakuutuslaitokselle uudelleen ensimmäisenä asteena ratkaistavaksi valituskelpoisella päätöksellä. Tamla katsoi, että vapaa-ajan vahingoissakin sovelletaan ensimmäiseltä 28 päivästä työtapaturma- ja ammattitautilain (jäljempänä myös TyTAL) 60 §:n säännöstä päivärahan vähimmäismäärästä.

Tamla totesi, että työtapaturma- ja ammattitautilain 199 §:n 2 momentin mukaan vapaa-ajan vakuutuksessa vuosityöansioon ei sovelleta, mitä 79 §:ssä säädetään. 28 päivästä vahinkopäivästä lukien päiväraha ei kuitenkaan perustu vuosityöansioon. Näin ollen Tamla katsoi, että myös vapaa-ajan vahinkoon sovelletaan ensimmäiseltä 28 päivästä työtapaturma- ja ammattitautilain 60 §:n mukaista päivärahan vähimmäismäärää.

Vakuutusoikeuden ratkaisu

Vakuutuslaitos haki muutosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätökseen ja vaati, että päätös kumotaan ja vakuutuslaitoksen päätös vahvistetaan työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiseksi.

Vakuutuslaitos totesi, että asiassa on kyse siitä, tuleeko työtapaturma- ja ammattitautilain 60 §:n mukaista säännöstä päivärahan vähimmäismäärästä soveltaa niin sanotun lyhyen ajan päivärahakorvauksiin vapaa-ajan vahingoissa (ensimmäiset 28 päivää tapaturmasta). Tässä harkinnassa on keskeistä huomata työajan vahinkojen ja vapaa-ajan vahinkojen

korvaussäännöksiä koskevat erot sekä vapaa-ajan vahinkojen korvattavuuteen ja etuuksiin tehdyt rajoitukset. Vakuutuslaitos viittasi työtapaturma- ja ammattitautilain 199 §:n 2 momenttiin ja totesi muun ohella, että lainkohdassa ei ole säädetty siitä, sovelletaanko vahinkopäivää seuraavien 28 päivän ajalta maksettavaan päivärahaan työtapaturma- ja ammattitautilain 60 §:ssä säädettyä päivärahan vähimmäismäärää koskevaa säännöstä. Sen sijaan lainkohdassa on säädetty, ettei vapaa-ajan vakuutuksen korvausten perusteena olevaan vuosityöansioon sovelleta vähimmäisvuosityöansiota koskevaa työtapaturma- ja ammattitautilain 79 §:ää.

Lisäksi vakuutuslaitos totesi, että työtapaturma- ja ammattitautilain 199 §:ää koskevissa esitöissä (HE 277/2014 vp, s. 157) on todettu, että kyseessä on erityissäännös suhteessa ansionmenetyskorvaussäännöksiin ja tarkoituksena on, että ansionmenetyskorvaus määräytyy yksinomaan vakuutuksen ottaneen työnantajan työssä maksetun sairausajan palkan tai kyseisessä työssä saadun työansion perusteella. Muissa työsuhteissa tai yrittäjätyössä saatuja ansioita ei huomioida toisin kuin pakollisessa vakuutuksessa, jossa korvataan vahingoittuneen ansionmenetys kaikesta lain soveltamisalaan kuuluvasta työstä. Näin ollen esimerkiksi vapaa-ajan vahingoissa, joissa vahingoittunut saa ansioita useasta työstä, ei ole mahdollista suorittaa ns. minimivertailua. Tältä osin vakuutuslaitos viittasi tapaturma-asiain korvauslautakunnan yleisohjeeseen 20.1.2020 ja erityisesti sen sivuihin 1 ja 8 sekä totesi, että vaikka ohjetta sovelletaan 1.1.2020 jälkeen sattuneisiin vahinkotapahtumiin, ovat kyseiset ohjeistukset vakiintuneet jo aiemmin korvauskäytännössä päivärahan vähimmäismäärää koskien.

Vakuutuslaitoksen mukaan kun otetaan huomioon lainsäätäjän tarkoitus työtapaturma- ja ammattitautilain 199 §:n erityisluonteisuudesta suhteessa pakolliseen työajan vakuutukseen sekä nimenomainen säännöksen tulkintaa ohjaava esitöiden kirjaus siitä, että päivärahaa maksetaan yksinomaan työssä maksetun sairausajan palkanperusteella, ei ansionmenetyskorvausta koskevaa minimisuojauslainsäädännöstä ole tarkoitettu sovellettavan vapaa-ajan vakuutuksen perusteella suoritettavaan työtapaturma- ja ammattitautilain 58 §:n

mukaiseen päivärahaan ensimmäiseltä 28 päivältä tilanteissa, joissa sairausajan palkkaa ei ole maksettu. Näin ollen ja koska A:lla ei ole ollut lainkaan tuloja tapaturmaa edeltäneiltä neljältä viikolta eikä hänelle ole myöskään maksettu sairausajan palkkaa, A ei ole oikeutettu päivärahakorvaukseen 6.6.2019 sattuneen vapaa-ajan vahingon johdosta. Vakuutuslaitos totesi lisäksi, että tapaturma-asiain korvauslautakunta on 4.11.2019 antamassaan lausunnossa 1508/2019 yksimielisesti yhtynyt vakuutuslaitoksen kantaan.

Vakuutusoikeus hylkäsi vakuutuslaitoksen valituksen ja katsoi, ettei tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä ollut syytä muuttaa.

Vakuutusoikeus hyväksyi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen perustelut. Vakuutusoikeus totesi lisäksi, että työtapaturma- ja ammattitautilain 187 §:n 2 momentin mukaan vapaaehtoiseen vakuutukseen sovelletaan pakollista vakuutusta koskevia säännöksiä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Työtapaturma- ja ammattitautilain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 277/2014 vp) 187 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on 2 momentin osalta todettu, että voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä ja vakuutusehdoissa onkin poikettu pakollista vakuutusta koskevista säännöksistä. Oikeudellisesti on kuitenkin ollut epäselvää, missä laajuudessa vakuutusehdoissa voidaan poiketa lain säännöksistä. Ehdotettu säännös poistaisi tämän tulkinnallisen epäselvyyden. Siten kaikki pakollista vakuutusta koskevat säännökset korvattavista vahinkotapahtumista, etuuksista, etuuksien toimeenpanosta, vakuutuksesta ja vakuutusmaksusta, toimeenpanojärjestelmästä sekä muutoksenhausta, oikaisumenettelyistä ja takaisinperinnästä kuten myös lain IX osan erinäiset säännökset koskisivat myös vapaaehtoisia vakuutuksia, jollei tässä lain osassa toisin säädettäisi.

Edelleen samassa hallituksen esityksessä 199 §:n 2 momenttia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että pykälän 2 momentin nojalla vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettava 58 §:n mukainen 28 päivän päiväraha määräytyisi yksinomaan

vakuutuksen ottaneen työnantajan työssä maksetun sairausajan palkan perusteella tai mainitun työnantajan työssä saadun työansion perusteella. Vuosityöansioon perustuva päiväraha, tapaturmaeläke, kuntoutusraha ja perhe-eläke määräytyisivät vastaavasti vain mainitun työnantajan työssä saadun työansion mukaan määritetyn vuosityöansion perusteella. Muissa työsuhteissa tai yrittäjätyössä saatuja ansioita ei otettaisi huomioon toisin kuin pakollisessa vakuutuksessa. Kyseessä on siten erityissäännös suhteessa ansionmenetykskorvaussäännöksiin. Lisäksi kyseisissä hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että nykyisin vakuutusehdot poikkeavat toisistaan siten, että joidenkin ehtojen mukaan päiväraha määräytyy aina vuosityöansion perusteella eikä lyhyen ajan päivärahan säännöksiä sovelleta. Ehdotus yhdenmukaistaisi tältä osin päivärahan määräytymisperusteet. Momentissa myös selvyiden vuoksi säädettäisiin, ettei vuosityöansioon sovelleta, mitä 74 – 79 §:ssä säädetään.

Vakuutusoikeus totesi, että työtapaturma- ja ammattitautilain vapaaehtoisia vakuutuksia koskevassa VI luvussa on säädetty 58 §:n soveltamiseen poikkeus ainoastaan siltä osin, että kyseisen pykälän mukainen päiväraha määrätään vakuutuksen ottaneen työnantajan maksaman sairausajan palkan tai mainitun työnantajan työssä saadun työansion perusteella. Koska VI luvussa ei ole säädetty poikkeusta 60 §:n soveltamisen osalta, kyseistä päivärahan vähimmäismäärää koskevaa säännöstä sovelletaan 58 §:n mukaista ensimmäisten 28 päivän päivärahaa määrättäessä. Näin ollen valituksenalaista tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä ei ole vakuutuslaitoksen esittämistä seikoista huolimatta syytä muuttaa.

Lainkohdat

Työtapaturma- ja ammattitautilaki 58 §, sellaisena kuin se oli voimassa 31.12.2019 saakka, 60 §, 79 §, 187 § 2 mom. ja 199 § 2 mom.

TVK:n kommentaari

Asiassa oli kysymys siitä, voitiinko päivärahan vähimmäismäärää koskevaa TyTAL 60 §:ää soveltaa myös vapaa-ajan vakuutuksesta korvattavan vahingon perusteella maksettavaan lyhyen ajan päivärahaan. Muutoksenhakulautakunta ja vakuutusoikeus katsoivat TyTAL 60 §:n tulevan sovellettavaksi myös näissä tilanteissa, koska TyTAL:ssa ei ollut säädetty sen soveltamiseen poikkeusta vapaa-ajan vakuutuksen osalta.

Sekä muutoksenhakulautakunnan että vakuutusoikeuden ratkaisun kannalta merkityksellisintä on ollut se, että TyTAL 187 §:n 2 momentin mukaan vapaaehtoiseen vakuutukseen sovelletaan pakollista vakuutusta koskevia säännöksiä, jollei jäljempänä TyTAL:ssa toisin säädetä. Tästä johtuen TyTAL 60 § voitaisiin jättää soveltamatta vapaa-ajan vakuutuksesta korvattavaan vahinkoon vain, jos tästä olisi erikseen säädetty.

Vakuutusoikeuden ratkaisusta tämä perustelu ilmeni selvästi. Tamlan ratkaisusta asia kävi ilmi välillisemmin sen todetessa, ettei lyhyen ajan päiväraha perustu vähimmäisvuosityöansioon, jota koskevaan TyTAL 79 §:ään on säädetty vapaa-ajan vakuutuksiin poikkeus.

Vakuutuslaitos pyrki vakuutusoikeudelle tekemässään valituksessa vetoamaan lainsäätäjän tarkoitukseen. Hallituksen esityksen kirjauksiin vedoten se katsoi, ettei vapaa-ajan vahinkojen perusteella maksettaviin ansionmenetyskorvauksiin ole tarkoitettu annettavan vähimmäissuojaa edes silloin, kun vakuutuksen ottaneen työnantajan työstä saadut ansiot ovat niin pienet, ettei ansionmenetyskorvausta tulisi maksettavaksi lainkaan.

Lainsäätäjän tarkoitus on hyvinkin voinut olla tämä. Onhan vähimmäisvuosityöansiota koskevan TyTAL 79 §:nkin soveltamista koskevasta poikkeuksesta vapaa-ajan vakuutuksen osalta säädetty hallituksen esityksen (s. 157) mukaan vain "selvyyden vuoksi", ikään kuin väärinkäsitysten välttämiseksi. TyTAL 199 §:n 2 momentissa on myös säädetty, että vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettava lyhyen ajan päiväraha määrätään vakuutuksen ottaneen työnantajan maksaman sairausajan palkan tai mainitun työnantajan työssä saadun työansion perusteella. Tämän kirjauksen voisi ajatella tarkoittavan, että päiväraha määrätään

vain näiden erien perusteella, vaikka päivärahan määrä jäisi tällöin nolnaan. Näin lakia on myös korvauskäytännössä tulkittu. Nimenomaisesti tätä ei kuitenkaan todeta, edes lainsäätäjän tarkoitusta ilmentävässä hallituksen esityksessä.

Muutoksenhakulautakunta ja VakO eivät myöskään tulkinneet säännöstä näin, mikä on hyvin perusteltavissa. TyTAL 60 §:n soveltamisrajoituksesta vapaa-ajan vakuutuksessa ei ole säädetty nimenomaisesti, ja kun on kyse yksilön oikeuksiin suoraan vaikuttavasta sääntelystä, on tällaisen rajoituksen johtaminen lainsäätäjän tarkoitusta tulkitsemalla ongelmallista. Tätä korostaa se, että 79 §:n osalta soveltamisrajoitus on TyTAL 199 §:ään selvästi kirjattu: voidaan perustellusti odottaa, että kaikki soveltamisrajoitukset olisi kirjattu yhtä selkeästi.

Laintulkinnassa etusija on säännöksen sanamuodolla.

Vakuutusosoikeudessa käsitellyssä tapauksessa lyhyen ajan päivärahaa ei ilman vähimmäissuojasäännöksen soveltamista olisi tullut maksettavaksi lainkaan. TyTAL 60 §:n soveltamisala ei kuitenkaan rajoitu vain tällaisiin tapauksiin, vaan säännös tulee sovellettavaksi aina, kun päivärahan määrä jää säännöksen mukaista vähimmäismäärää alhaisemmaksi. Näin ollen vakuutusosoikeuden ratkaisu johtaa siihen, että vapaa-ajan vahingoissa lyhyen ajan päiväraha on aina vähintään vähimmäismäärän suuruinen.

Muutoksenhakulautakunnan ja vakuutusosoikeuden ratkaisut olivat lopputuloksen osalta keskenään yhdenmukaiset, minkä lisäksi molemmat ratkaisut olivat yksimielisiä. Asia ei jää ratkaisujen perusteella tulkinnanvaraiseksi ja korvauskäytäntöä onkin ratkaisujen perusteella aihetta muuttaa. Jos oikeustila ei vastaa lainsäätäjän tarkoitusta, jää vaihtoehdoksi säännöksen muuttaminen.

Ratkaisuilla ei otettu suoraan kantaa siihen, tuleeko TyTAL 60 § sovellettavaksi vapaa-ajan vakuutuksista korvattavien vahinkojen osalta päivärahan muuttuessa 28 päivän jälkeen vuosityöansioon perustuvaksi. Tamlan ratkaisusta, jonka perustelut myös VakO hyväksyi, on kuitenkin luettavissa, ettei päivärahan vähimmäissuojaa katsottaisi tällöin olevan, koska

vapaa-ajan vakuutusten osalta vuosityöansion vähimmäismäärää koskevan TyTAL 79 §:n soveltaminen on poissuljettu laissa.

Tämän osalta lainsäätäjän tarkoitusta ei myöskään tarvitse tulkinnalla johtaa. Sekä hallituksen esityksen että lain kirjausten nojalla on selvästi todettavissa, ettei vuosityöansioon perustuvalla päivärahalla ole tarkoitettu vapaa-ajan vakuutuksissa taattavan mitään vähimmäistasoa. Jos päivärahan vähimmäismäärää koskevan TyTAL 60 §:n katsottaisiin tulevan sovellettavaksi, ei TyTAL 79 §:n soveltamisrajoituksella olisi mitään merkitystä. Lisäksi 60 §:ssä perustetaan päivärahan vähimmäismäärä 79 §:n mukaiseen vähimmäisvuosityöansioon, ja voisi ajatella, että 79 §:n soveltamisrajoitus tekisi 60 §:n mukaisen vähimmäissuojan joka tapauksessa ikään kuin tyhjäksi. Selkeintä kuitenkin tältäkin osin olisi, että TyTAL 60 §:n soveltamisrajoituksesta vapaa-ajan vakuutuksessa olisi säädetty nimenomaisesti. Päivärahan vähimmäismäärää koskeva TyTAL 60 § kun kuitenkin on eri säännös kuin vuosityöansion vähimmäismäärää koskeva 79 §.

Tällä hetkellä oikeustila vaikuttaa siis olevan se, että vapaa-ajan vahingoissa päivärhalla on vähimmäissuoja ensimmäisen 28 päivän ajalta, minkä jälkeen vähimmäissuojaa ei enää ole. Päivärahan muuttuessa vuosityöansioon perustuvaksi voi sen määrä siis laskea merkittävästi.

Asiasanat

Vapaa-ajan tapaturma; lyhyen ajan päiväraha; vähimmäisvuosityöansio; päivärahan vähimmäismäärä; vähimmäissuoja